НАПРЯМ 13. ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-491-0-79

ТВОРЧІСТЬ В. ПРІСОВСЬКОГО КРІЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ

Андріянова О. В.
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри камерного ансамблю
Одеська національна музична академія
імені А. В. Нежданової
м. Одеса, Україна

Кожна нова художня епоха знаходить свій, найбільш відповідний до неї, продиктований практичним досвідом, погляд на певні явища мистецтва. Салонне музикування, яке набуло величезного поширення у музичному житті України наприкінці XIX ст., протягом багатьох років воно неодноразово викликало дискусії на сторінках музикознавчих видань. Як характеристика негативної ознаки салонної музики у XX столітті в критичній літературі з'явилося поняття «прісовщина», що походило від імені популярного українського салонного композитора В. А. Прісовського (1861-1917). Проте, визнаючи важливість салонного репертуару, як для професійного, так і аматорського виконавства, явище салонності втратило негативний відтінок, термін «салонна музика» отримав амбівалентне тлумачення у сучасних енциклопедичних виданнях [1, с. 273], а імена українських салонних композиторів все частіше стають предметом наукових розвідок вітчизняних дослідників.

У фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського в каталозі українських нотних видань за період 1917-1923 рр. значна частина представлена збірками В. Прісовського, творчість якого на рубежі XIX-XX ст. була визнана еталоном салонної музики.

Василь Арефійович народився в 1861 році у родині Арефи Івановича Прісовського та Устинії Савеліївни Прісовської (Симонової). По чоловічій лінії належав до шляхетського роду Дунін-Прісовських, багато представників якого були священниками, в тому числі і дід майбутнього композитора Прісовський Іван Дем'янович. Піаніст, композитор-аматор

В. Прісовський також працював капельмейстером духового оркестру 132-го Бендерського піхотного полку, який квартирувався в Києві [2].

В. Прісовський є автором понад 230 фортепіанних програмних творів різноманітних жанрів (іноді зустрічаються також п'єси для скрипки чи мандоліни). У сучасних джерелах зазначається, що композитор мав кілька псевдонімів, одним з них був А. Овенберг – від назви маєтку Гребнево, прочитаної у зворотному порядку [3, с. 427], тому реальна кількість спадщини композитора ймовірно значно більше.

Українська тематика простежується протягом усієї композиторської діяльності Прісовського. Серед чисельних творів з безпосередньо національною належністю відмітимо: Українська думка №1 ор. 81, №2 ор. 141; Попурі з українських пісень №1 ор. 85, №2 ор. 86; Попурі «Звуки з України» ор. 88; Елегія пам'яті Т. Г. Шевченка ор. 89; Фантазія на тему української пісні «Стелися, Барвінку, низенько» ор.105.; Думка з України ор. 156; вісім Українських шумок ор. 175-179, ор. 182, 198, 199; «Дитя України». Збірка дитячих фортепіанних творів з українських пісень ор. 193.; «Сумний спів». Chanson triste. Пам'яті Т. Г. Шевченка ор. 210; Вальс «В Карпатських горах» ор. 224*;* чисельні фантазії на українськи теми та ін.. За життя композитора (до 1915 року) практично всі його твори друкувалися відомим Київським видавництвом Леона Ідзіковського; згодом (до 1930-х) деякі збірники перевидало Київське музичне підприємство, тиражі сягали 1000 примірників. Отже, не викликає сумніву, що ім'я Василя Прісовського належить до числа саме українських композиторів.

Відповідно до тенденцій салонного музикування свого часу, фортепіанні композиції Прісовського мають певні характерні риси: поліжанровість – двожанровість (Романс-Вальс; Вальс-мелодія); програмність; мелодійність, що йде від вокальної лірики; очікувані інтонації; нескладне мелодичне, ритмічне та фактурне викладення, розраховане на аматорський виконавський рівень; часте використання інтонації оспівування (хроматичні допоміжні); провідна інтонація у кульмінаційних зонах – стрибки на сексту (характерна риса українських пісень та романсів); часте використання форшлагів, як мелодійних прикрас; наявність «салонного жесту» (окремі салонно-стильові композиційні прийоми, які *несподівано* вторгаються в музичну розповідь).

Крізь призму часу змінилося ставлення до творчості В. Прісовського, Його салонні композиції в наш час викликають інтерес не лише з історичної точки зору. Вони легко із задоволенням сприймаються та запам'ятовуються і поступово становляться частиною педагогічного репертуару. Отже, вивчення вітчизняної салонної спадщини є актуальною проблемою українського музикознавства, подальша науково-дослідницька діяльність має продовжувати «відкривати» забуті імена і відокремлювати своє від чужого.

Література:

1. Андріянова О. В. Салонна музика. *Українська музична енциклопедія*. Київ : ІМФЕ, 2023. Т. 6: РААБ – СЯТЕЦЬКИЙ. С. 273-275.
2. Прісовський Василь Арефійович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення 06.03.2025).
3. Сікорська І. Прісовський Василь Арефійович. *Українська музична енциклопедія.* Київ : ІМФЕ, 2018. Т. 5: ПАВАНА – «РОЛІКАРП». С. 427.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-491-0-80

СТАНОВЛЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ ОДЕСИ В ЗАКЛАДАХ ПЕДАГОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Величко Д. О.
заслужений діяч мистецтв України, доцент,
декан художньо-графічного факультету
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

Сучасне мистецтво та культура неможливі без належної художньої освіти, яка має важливе значення в розвитку творчих індивідів і формуванні суспільного смаку. Одеса, як одне з культурних центрів України, має багатий досвід у галузі художньої освіти, особливо в закладах педагогічного спрямування. Історія розвитку художньої освіти в Одесі є важливою частиною освітнього процесу, що відображає взаємодію традицій та інновацій у підготовці фахівців у галузі мистецтва.

Виникнення художньої освіти в Одесі пов’язане з розвитком міського культурного середовища в середині XIX століття. Відкриття різноманітних закладів освіти, що пропонували курси з живопису, скульптури та архітектури, стало важливим етапом у становленні художньої освіти. Перші художні школи та студії були зорієнтовані на підготовку місцевих художників для розвитку міської архітектури та декоративного мистецтва [5].

Одним із важливих етапів у розвитку художньої освіти в Одесі стало відкриття Одеського художнього училища, яке стало основним закладом для підготовки фахівців у галузі образотворчого мистецтва. Це училище було покликане не тільки забезпечити професійну підготовку художників, а й сприяти формуванню культурних цінностей у суспільстві.